

POLIJAS „NOLĪGUMS PAR DROŠĪBU BŪVNICĪBĀ”: ATBALSTS DARBA AIZSARDZĪBAS PRASĪBU IEVĒROŠANAI

1 Ievads

Efektīvas darba aizsardzības (DA) prakses veicināšana ir drošāku un veselīgāku darba vietu galvenais elements. Dažādu nozaru un dažāda lieluma uzņēmumu (lielu, vidēju un mazu) DA pārvaldības pasākumu un prakses uzlabošanu veicina, atbalsta un uztur virkne institucionālo dalībnieku un procesu gan uzņēmumos, gan ārpus tiem. Zinātniskie pētījumi cita starpā uzsvēr kritisko lomu, kāda var būt valsts DA uzraugošajām iestādēm, piemēram, darba inspekcijām, kā arī profilakses dienestiem.¹ Šā gadījuma izpēte ir daļa no pētniecības projekta², kas tika veikts Polijā, lai sniegtu papildu ieskatu par šo tēmu.

„Nolīgums par drošību būvniecībā” („Porozumienie dla Bezpieczeństwa w Budownictwie”) ir neformāla apvienība³, kurā piedalās Polijas tirgū vadošie būvniecības uzņēmumi. Tā izveidota 2010. gadā, un tās galvenais mērķis ir novērst negadījumus ar letālu iznākumu Polijas būvlaukumos. Tā galvenais uzdevums ir samazināt negadījumu skaitu, kas notiek būvlaukumos.⁴

2 Gadījuma apraksts

Būvniecība ir nozare, kas plaši pazīstama ar augsto nelaimes gadījumu skaitu darbvietā. Polijā katru gadu būvlaukumos notiek aptuveni 120 nelaimes gadījumu ar letālu iznākumu.⁵ Lai palīdzētu izskaust šo problēmu, tika izstrādāts šis nolīgums. Šī mērķa panākšanai tika noteiktas piecas pasākumu jomas: kvalificēts darbaspēks, apmācība darba aizsardzības jautājumos, apakšuzņēmēji, risku pārvaldība un drošības kultūra.⁶

Nolīgums izceļas ar savu iekļaujošo pieeju, aicinot pievienoties jaunus uzņēmumus, kas atbilst konkrētiem kritērijiem un ir apņēmušies uzlabot drošību būvlaukumos. Tā darbību var iedalīt divās galvenajās jomās: iekšējā sadarbība starp parakstītājiem un ārējie pasākumi, kuru mērķis ir veicināt drošību.

Uzņēmumi, kas piedalās nolīgumā, apņemas īstenot pasākumu kopumu, kuru mērķis ir uzlabot drošības standartus visās jomās. Šie pasākumi ietver:⁷

- Obligātas drošības un veselības apmācību sistēmas ieviešanu, izmantojot nolīgumā paredzētos materiālus.

Nolīguma ekspertu komanda ir izstrādājusi kopīgas aizsardzības vadlīnijas, kuru mērķis ir veicināt būvlaukumu uzraugu un tiesībsargājošo iestāžu darbinieku izpratni par kopīgu aizsardzību, uzlabot plānošanas procesu un samazināt drošības noteikumiem neatbilstošu rīcību. Vadlīnijas ir paredzētas

¹ EU-OSHA – Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra, *Darba aizsardzības noteikumu ievērošanas uzlabošana: visaptverošs pārskats*, 2021. gads <https://osha.europa.eu/en/publications/improving-occupational-safety-and-health-changing-world-work-what-works-and-how>

² Pilns ziņojuma teksts ir pieejams: <https://osha.europa.eu/en/publications/polands-approach-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-role-labour-inspectorate-and-prevention-services>

³ Nolīgums darbojas neformāli, nevis kā juridiska persona. Tādējādi tā struktūra ir līdzīgāka apvienībai, nevis asociācijai vai organizācijai.

⁴ Papildinformācija: <https://www.porozumieniedlabezpieczenstwa.pl/o-nas.html>

⁵ Nolīgums par drošību būvniecībā. (2020). *Budownictwo polskie w latach 2009-2019*.

Ziņojums: <https://www.porozumieniedlabezpieczenstwa.pl/baza-wiedzy/budownictwo-polskie-w-latach-2009-2019.html>

⁶ *Warbud, Porozumienie dla bezpieczeństwa*. Brošūra.

https://warbud.pl/files/materialy_do_pobrania/leaflet_porozumienie_dla_bezpiecze%C5%84stwa.pdf

⁷ Turpat.

kā instruments atbilstošam plānošanas procesam un minimālo prasību kopumam veidņu/malu aizsardzības sistēmu apakšuzņēmējiem un piegādātājiem.⁸

- Apņemšanās apakšuzņēmēju līgumos izmantot vienotu veidni darba drošības un veselības aizsardzības prasībām, transporta, torņu un ātrdarbības ceļamkrānu pakalpojumu sniegšanai, lai visi uzņēmumi, slēdzot apakšuzņēmuma līgumus, ievērotu tās pašas normatīvās pamatnostādnes.⁹

Pateicoties tam, katrs darījumu partneris, kas strādā ar nolīguma parakstītājiem, strādā ar tiem pašiem līguma dokumentiem un drošības un veselības prasībām.

- Apņemšanās izmantot vienoto veidni un pamatnostādnes norādījumiem par darbu drošu veikšanu.¹⁰

Juridiska prasība drošības pārvaldībā ietver instrukciju izstrādi būvdarbu drošai izpildei (*Instrukcja Bezpiecznego Wykonywania Robót – IBWR*), kā to pieprasa likums. *IBWR* ir jāpielāgo konkrētajiem uzdevumiem, kas tiek veikti būvobjektā. Turklāt šie norādījumi ir regulāri jāatjaunina, lai pielāgotos mainīgajiem apstākļiem un darba apjomam. *IBWR* ietver darbinieku aizsardzības pasākumus, piedāvā risku analīzi un izklāsta riska mazināšanas stratēģijas.

- Apņemšanās izmantot sistēmu, kas ļauj akreditēt profesionālās kvalifikācijas, kas iegūtas ārpus formālās izglītības sistēmas; mērķis ir identificēt personas, kurām ir atbilstošas prasmes darbam būvlaukumā, it īpaši augsta riska uzdevumos, piemēram, darbā augstumā, smagās tehnikas vadīšanā un darbā ar būvniecības ķīmikālijām.

Turklāt nolīguma parakstītāji piedalās būvniecības nozares kvalifikācijas sistēmas izstrādē.¹¹

Ārējie pasākumi un ieviestais nolīguma projekts ir aprakstīts 3.1. sadaļā.

2.1 Mērķi

Šā nolīguma galvenais mērķis ir **samazināt negadījumu skaitu būvlaukumos**, veicinot darba drošības kultūru, izglītojot par riskiem, kas saistīti ar būvdarbiem, un līdz minimumam samazinot nelaimes gadījumu iespējamību. Šo vispārējo mērķi var sadalīt konkrētākās darbībās, tai skaitā:

- samazināt nelaimes gadījumu skaitu būvlaukumos;
- veidot drošības kultūru;
- palielināt informētību par riskiem, kas saistīti ar darbu būvlaukumos;
- novērst arodriskus un nelaimes gadījumus;
- ieviest drošības standartus;
- ieviest sistēmiskus risinājumus drošībai un veselībai darbvietā un
- organizēt izglītības un apmācības pasākumus.

2.2 Iesaistītās organizācijas

Nolīgumu uz šo brīdi ir parakstījuši 17 uzņēmumi: *Warbud, Eiffage, NDI, Eurovia, Polaqua, Unibep, Strabag, AMW Sinevia, Skanska, Porr, Polimex-Mostostal, Mota-Engil, Mostostal Warszawa, Karmar, Hochtief Polska, Erbud* un *Budimex*, kuru logotipi ir attēloti zemāk.

⁸ Papildinformācija: <https://www.porozumieniedlabezpieczenstwa.pl/baza-wiedzy/wytyczne.html>

⁹ Papildinformācija: <https://www.porozumieniedlabezpieczenstwa.pl/baza-wiedzy/wzory-dokumentow.html#instrukcja-beezpiecznego-wykonywania-robot>

¹⁰ Papildinformācija: <https://www.porozumieniedlabezpieczenstwa.pl/standardy-bhp/10/10-2-ibwr.html>

¹¹ „Būvniecības nozares kompetences padome” (*Sektorowa Rada ds. Kompetencji w Budownictwie*) ir projekts, ko finansē Eiropas Sociālais fonds un Polijas Valsts kase saskaņā ar *POWER II* prioritāti, kura uzdevums ir izveidot, organizēt un uzturēt kompetences padomi. Projektu vada ZZ “Budowlani” sadarbībā ar Polijas Uzņēmumu attīstības aģentūru (*Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości*), un tā mērķis ir uzlabot zināšanas par kvalifikāciju un profesionālajām vajadzībām būvniecības nozarē.

1. attēls. Nolīguma parakstītāji

Avots: nolīguma tīmekļa vietne¹².

Nolīguma ietvaros pastāv sadarbība starp vairākām iestādēm Polijā, kuru galvenās darbības ietver darba tiesību ievērošanu un drošības veicināšanu darbavietā, sociālā nodrošinājuma pabalstu administrēšanu, kā arī darbinieku un darba devēju tiesību un profesionālās attīstības veicināšanu būvniecības nozarē. Šīs iestādes kopīgi strādā pie dažādu darba tirgus un darba vides aspektu uzlabošanas un regulēšanas Polijā:

- Polijas Galvenā darba inspekcija (*Główny Inspektorat Pracy*);
- Polijas Centrālais Darba aizsardzības institūts – Valsts pētniecības institūts (*Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy*);
- Sociālās apdrošināšanas pārvalde (*Zakład Ubezpieczeń Społecznych*);
- Būvinženieru un tehniķu arodbiedrība (*Związek Inżynierów i Techników Budownictwa*);
- Polijas Būvinženieru palāta (*Polska Izba Inżynierów Budownictwa*);
- Arodbiedrība “Budowlani” (*Związek Zawodowy “Budowlani”*);
- Polijas Būvniecības nozares darba devēju asociācija (*Polski Związek Pracodawców Budownictwa*);
- Polijas darba drošības un veselības aizsardzības dienesta darbinieku asociācija (*Ogólnopolskie Stowarzyszenie Pracowników Służby BHP*); un
- “Solidaritāte” — Būvniecības nozares valsts sekretariāts (*Solidarność — Krajowy Sekretariat Budownictwa*).

2.3 Kas tika darīts un kā tas tika darīts?

2.3.1 Pamatstruktūra

Nolīguma pamatā ir fundamentāla organizatoriska struktūra. Tā centrā ir direktors, kas atbild par iekšējo un ārējo komunikāciju. Stratēģiskās vadības komiteja, kurā ietilpst izpilddirektori un viceprezidenti, nodrošina uzraudzību, bet prezidentūra vada ikdienas darbību. Darba grupa, kurā ietilpst darba aizsardzības eksperti, strādā pie konkrētiem projektiem, bet koordinators veic iekšējo un ārējo koordināciju.

¹² Papildinformācija: <https://www.porozumieniedlabezpieczenstwa.pl/o-nas/sygnatariusze-porozumienia.html>

Direktors

Nolīguma direktoram ir būtiska loma nolīguma darbības pārvaldībā, jo direktors savieno visas tā puses un nodrošina gan iekšējo, gan ārējo komunikāciju.

Stratēģiskās vadības komiteja

Nolīguma struktūrā vissvarīgāko lomu ieņem Stratēģiskās vadības komiteja, kas pārrauga nolīguma darbību un koncentrējas uz uzņēmumu, kas ir nolīguma dalībnieki, izpilddirektoriem un valdes priekšsēdētāju vietniekiem. Komitejas sanāksmes tiek organizētas katru ceturksni.

Stratēģiskās vadības komiteja ir nolīguma vissvarīgākā pārvaldības struktūra, kas pārrauga tā darbību. To veido valžu locekļi un to vietnieki jeb uzņēmumu, kas ir nolīguma dalībnieki, izpilddirektori.

Prezidentūra

Nolīguma parakstītāji ieņem prezidenta amatu uz diviem gadiem. Prezidentu ievēl Nolīguma stratēģiskās vadības komiteja. Uzņēmumam, kas uzņemas prezidentūru, tiek uzdots pārvaldīt Nolīguma darbību un veikt tā ikdienas izdevumus.

Darba grupa

Darba grupa, kurā ietilpst uzņēmumu-dalībnieku darba drošības un veselības aizsardzības eksperti, kas sadalīti mazākās komandās atbilstoši atsevišķu projektu prasībām, sniedz ieguldījumu nolīguma projektos – skatīt 3.1. sadaļu.

Koordinators

Nolīguma koordinators nodrošina gan iekšējo, gan ārējo nolīguma koordināciju. Šī persona ir nodarbināta uzņēmumā, kas konkrētajā gadā darbojas kā nolīguma prezidējošais uzņēmums.¹³

2.3.2 Mērķa grupa

Iniciatīva ir vērsta uz plašu ieinteresēto pušu loku būvniecības nozarē, tai skaitā gan lieliem vispārējiem būvniecības uzņēmumiem, kas ir nolīguma dalībnieki, gan mazākiem apakšuzņēmējiem, būvniecības nozares darbiniekiem, kuri dažādos līmeņos ir nodarbināti uzņēmumos un apakšuzņēmumos, kā arī rūpniecības un valsts iestādēm, piemēram, Valsts darba inspekcija, Valsts ceļu un autoceļu ģenerāldirektorāts un citas nozares apvienības.

2.3.3 Uzlabojumi

Šī iniciatīva ir veidota pēc līdzīga projekta parauga Apvienotajā Karalistē (AK), kur 20. gadsimta 90. gadu beigās letālu negadījumu skaits bija apmēram 120 gadā. Lielākie būvniecības uzņēmumi izveidoja Valsts būvniecības lieluzņēmumu federācijas grupu (*NFB MPE*).¹⁴ Tajā piedalījās 23 uzņēmumi, kuru kopējā tirgus daļa Apvienotajā Karalistē bija 35 %. Tika sasniegti izcili rezultāti. Desmit gadu laikā letālu negadījumu skaits Apvienotās Karalistes būvlaukumos ir samazinājies uz pusi (no 105 līdz 53 gadījumiem gadā)¹⁵.

Sekojošajā Apvienotās Karalistes piemēram, 2010. gadā tādi būvuzņēmumi kā *Bilfinger & Berger*, *Budimex*, *Hochtief*, *Mostostal Warszawa*, *Polimex Mostostal*, *Skanska* un *Warbud* uzsāka sadarbību, parakstot nolīgumu par darba drošību būvniecībā. Šī vadošo ģenerāluzņēmēju koalīcija apvienojās kopīgā nolīgumā par drošību būvniecībā. 2020. gada oktobrī nolīgums ieguva oficiālu darba devēju apvienības statusu, reģistrējoties Polijas Valsts tiesu reģistrā.¹⁶

2.3.4 Inovācijas pakāpe

Nolīgumu izveidojušo uzņēmumu pārstāvjiem ir, kā arī to pieprasa likums, jābūt pilnvērtīgiem iekšējiem darba drošības un veselības aizsardzības risku novēršanas pasākumiem.¹⁷ Šie uzņēmumi var ietekmēt

¹³ Papildinformācija: <https://www.porozumieniedlabezpieczenstwa.pl/o-nas.html>

¹⁴ Papildinformācija: <https://www.builders.org.uk/membership/major-contractors-group/>

¹⁵ *Warbud. Porozumienie dla bezpieczenstwa*. Brošūra.

https://warbud.pl/files/materialy_do_pobrania/leaflet_porozumienie_dla_bezpiecze%C5%84stwa.pdf

¹⁶ Turpat.

¹⁷ Saskaņā ar Polijas tiesību aktiem darba devējiem (uzņēmumiem) ir pienākums izveidot DA dienestu, ja uzņēmumā strādā vairāk nekā 100 darbinieku; izveidot DA komisiju, ja uzņēmumā strādā vairāk nekā 250 darbinieku; nodrošināt vismaz vienu pilna vai nepilna laika DA speciālistu, ja uzņēmumā strādā no 100 līdz 600 darbiniekiem; un nodarbināt vismaz vienu DA

apakšuzņēmējus, pieprasot no tiem atbilstību konkrētiem drošības standartiem, lai saņemtu iespēju parakstīt līgumu. Nolīguma galvenais elements bija izmantot ģenerālu uzņēmēju pozīciju kā sviru, kas ļāva ievērojami paaugstināt darba drošības līmeni daudzajos mazajos apakšuzņēmumos (vairums nelaimes gadījumu notiek mazajos uzņēmumos, kuriem bieži trūkst organizatorisko un finanšu resursu).

Kopš nolīguma darbības sākuma neaizstājams aspekts ir bijusi izpilddirektoru aktīvā loma Stratēģiskās vadības komitejā. Viņiem ir izšķiroša ietekme uz veikto pasākumu virzienu un efektivitāti. Bez viņu tiešas iesaistes iniciatīva varētu zaudēt savu nozīmi korporatīvās birokrātijas labirintā.¹⁸ Šīs iniciatīvas panākumus neapšaubāmi ietekmē daudzi apakšuzņēmēji, kas sadarbojas ar vairākiem ģenerālu uzņēmējiem – nolīguma parakstītājiem. Motivējošais faktors ir tas, ka atbilstība darba drošības un veselības aizsardzības standartiem zināmā mērā ir priekšnoteikums sadarbībai ar konkrētu apakšuzņēmēju. Tomēr nolīgumā ir uzsvērts, ka jebkuri jautājumi, kas saistīti ar šo pienākumu izpildi, tiek risināti, pamatojoties uz partnerību un pieņemot, ka apakšuzņēmējiem tiek piešķirts pietiekams laiks, lai veiktu uzdevumus, kas saistīti ar darba drošību un veselības aizsardzību.¹⁹

Tas liecina, ka inovācijas šeit tiek ieviestas uzņēmuma un darbavietas līmenī. Nevis Polijas Valsts darba inspekcija kontrolē un pieprasa, bet paši darbuzņēmēji nosaka prasības, izmantojot gan atbalstu, gan atlīdzību, bieži vien līgumus, kas tiks noslēgti ar apakšuzņēmējiem. Tā ir novatoriska pieeja, kurā apvienota visaptveroša rīcība kopā ar iedrošinājumu un atbalstu.

3 Rezultāti

3.1 Kas tika sasniegts?

Darba drošības un veselības aizsardzības noteikumu ievērošana ir evolucionējusi no papildu prasības līdz vienam no uzņēmējdarbības pamatstandartiem būtisku ieguldījumu kontekstā. Saskaņā ar *Eurostat* datiem Polijas būvniecības nozare izceļas ar to, ka, salīdzinājumā ar citām ES valstīm, tā ir panākusi ievērojamus uzlabojumus būvlaukumu drošības jomā. Polija, kas sākotnēji bija valsts ar vislielāko letālo negadījumu skaitu uz 100 000 darba ņēmējiem (21,49), ir kļuvusi par valsti ar vienu no zemākajiem smagu negadījumu rādītājiem (5,18). Būtiski ir tas, ka šis uzlabojums notika salīdzinoši īsā laikā, 10 gadu periodā no 2009. līdz 2018. gadam.²⁰ Paturot to prātā, ir vērts uzsvērt iniciatīvas, kas atbalsta šo mērķu sasniegšanu.

Laikposmā no 2010. līdz 2019. gadam ar nolīguma palīdzību tika uzsāktas vairākas svarīgas iniciatīvas, lai paaugstinātu darba drošības standartus Polijas būvlaukumos, un dažas no tām joprojām tiek turpinātas kā nolīguma projekti. Šīs iniciatīvas ietvēra:

- darba drošības un veselības aizsardzības informatīvo apmācību veikšanu.²¹ Informatīvās apmācības ir obligātas visām personām, kas uzsāk darbu būvlaukumos. Lai gan parasti tos veic ģenerālu uzņēmēja pārstāvis, lielāki projekti var ļaut apakšuzņēmēju vadībai nodrošināt apmācību. Mērķis ir sniegt pamatzināšanas par darba drošības un veselības aizsardzības praksi, būvobjekta organizāciju un reaģēšanas protokoliem bīstamās situācijās;
- kvalifikāciju sertificēšana.²² Šā projekta mērķis ir identificēt personas, kas ir kompetentas strādāt būvlaukumos, it īpaši veicot bīstamus darbus, piemēram, strādājot augstumā vai ar smagu tehniku. Nolīguma pārstāvji ir iesaistīti būvniecības nozarei specifiskas sistēmas izstrādē, kas integrētajā sistēmā iegūtās kvalifikācijas ļauj atzīt Eiropas līmenī. Nolīgumā ir noteiktas trīs profesionālās kvalifikācijas kategorijas, lai uzlabotu drošību būvlaukumos:

1. Darbinieks, kas ir gatavs veikt bīstamu darbu: šajā kategorijā ietilpst darbinieki, kas ir gatavi veikt augsta riska uzdevumus, piemēram, strādāt augstumā, strādāt intensīvas

speciālistu uz katriem 600 darbiniekiem, ja uzņēmumā strādā vairāk nekā 600 darbinieku. Lai uzzinātu vairāk par Polijas DA sistēmu, skatiet pilnu ziņojumu, kas pieejams: <https://osha.europa.eu/en/publications/polands-approach-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-role-labour-inspectorate-and-prevention-services>

¹⁸Sk.: https://www.porozumieniedlabezpieczenstwa.pl/images/aktualnosci/2022/Media_o_Nas/dod_porozumienie_08_po_III.pdf

¹⁹ *Warbud. Porozumienie dla bezpieczeństwa*. Brošūra.

https://warbud.pl/files/materialy_do_pobrania/leaflet_porozumienie_dla_bezpiecze%C5%84stwa.pdf

²⁰ Nolīgums par drošību būvniecībā. (2020). *Budownictwo polskie w latach 2009-2019*. Ziņojums.

<https://www.porozumieniedlabezpieczenstwa.pl/baza-wiedzy/budownictwo-polskie-w-latach-2009-2019.html>

²¹ Papildinformācija: <https://www.porozumieniedlabezpieczenstwa.pl/projekty/szkolenia.html>

²² Papildinformācija pieejama: <https://www.porozumieniedlabezpieczenstwa.pl/projekty/certyfikacja-kwalifikacji.html>

satiksmes zonās, strādāt ar būvniecībā izmantotajām ķīmiskajām vielām un strādāt smagās tehnikas tuvumā.

2. Darba uzraugi (*IBWR izstrādātāji*): šī kvalifikācija ir paredzēta būvdarbu vadītājiem un darbiniekiem, kas ir atbildīgi par darba drošības uzraudzību. Šīm personām jānodrošina pārbaude, kas apliecina viņu zināšanas par to, kā droši organizēt būvdarbus.
3. Darba drošības un veselības aizsardzības eksperti būvniecībā: tie ir speciālisti, kuri darbojas kā būvniecības darbu vadītāja, projektētāja un attīstītāja konsultanti darba drošības pārvaldības jautājumos visos būvniecības projekta posmos.²³
 - līguma noteikumu un paraugdokumentu saskaņošana.²⁴ Šis projekts tika īstenots visos uzņēmumos, standartizējot darba drošības un veselības aizsardzības prasības apakšuzņēmumu un transporta pakalpojumu līgumos. Vienveidīgos transporta pakalpojumu līgumos tiek izstrādātas vienotas prasības, kas ir saskaņotas ar jauniem juridiskajiem standartiem attiecībā uz ceļamkrānu ekspluatācijas drošību;
 - darba drošības un veselības aizsardzības kultūra:²⁵ Apmācības pasākumi, profesionālā attīstība un ikdienas labas prakses piemēri palīdz uzlabot darba drošības kultūru būvniecībā. Drošības nedēļas iniciatīva ir nozīmīgs pasākums, kuru organizē nolīguma nozares pārstāvji un kas veicina DA kultūru, iesaistot dažādas ieinteresētās būvniecības nozares puses.

2023. gadā notika jau 10. drošības nedēļa, kas ir Polijas vadošais pasākums, kas veicina darba drošības kultūru būvniecības nozarē.

Pirmo reizi tika prezentēta attēlu kampaņa, lai izglītotu un veicinātu pozitīvu attieksmi būvstrādnieku vidū un stigmatizētu negatīvu uzvedību būvlaukumos. Par šīs kampaņas galvenajiem dalībniekiem kļuva "Pamats" un "Nagla", kas ir divi izdomāti tēli, kas saprotamā un saistošā veidā sniedz svarīgāko informāciju par drošību darba vietā. Šo iniciatīvu, kas bija organizācijas pirmā zīmola veidošanas kampaņa, papildināja reklāmas pasākumi. Tie ietvēra vairākus videomateriālus, kas publicēti nolīguma dalībnieku uzņēmumu un nozares partneru sociālo tīklu kontos. Turklāt būvlaukumos tika izvietoti plakāti, kas informēja par šo pasākumu, un tika izdota galda spēle, lai popularizētu drošas būvdarbu veikšanas principus. Antropomorfiskie tēli "Pamats" un "Nagla" tika papildus iekļauti mācību un apmācību materiālos, lai vēl vairāk veicinātu darba drošības pamatu apguvi starp darbiniekiem.²⁶

- Darba drošības un veselības aizsardzības pasākumi: ²⁷ nolīgums nodrošina kopīgu standartu darba drošības un veselības aizsardzības pasākumiem, kas ir būtiski svarīgi, lai plānotu un organizētu būvdarbus drošos apstākļos. Standartu kopums, kas izstrādāts, pamatojoties uz plašu nozares pieredzi, kalpo kā visaptverošs resurss būvniecības uzņēmumiem, kas saistīti ar nolīgumu.
- Sadarbība ar valsts iestādēm un nozares organizācijām: nolīgums paredz aktīvu sadarbību ar tādām iestādēm kā Polijas Valsts darba inspekcija, Polijas Valsts autoceļu un maģistrāļu ģenerāldirektorāts un Polijas Sociālās apdrošināšanas iestāde, kā arī ar dažādām nozares asociācijām, apmainoties ar pieredzi un labo praksi darba drošības veicināšanā.

Tas ietver, piemēram, nolīguma sadarbību ar Valsts darba inspekcijas reģionālajām nodaļām Drošības nedēļas laikā, kad Polijas Darba inspekcija organizēja pasākumus ar Drošības nedēļas reklāmkarogu, piemēram, reklamējot informatīvo tālruni un papildu apmācību.²⁸ Polijas Valsts darba inspekcija arī ir informēta par nolīguma darbību un to atbalsta, piemēram, sniedzot datus ziņojuma „Polijas būvniecības nozare 2009.–2019. g.” sagatavošanai. Drošības situācija un nolīguma par drošību būvniecībā darbība.²⁹

²³ Papildinformācija: <https://www.porozumieniedlabezpieczenstwa.pl/projekty.html>

²⁴ Papildinformācija: <https://www.porozumieniedlabezpieczenstwa.pl/projekty/wspolpraca-w-procesie-budowlanym.html>

²⁵ Papildinformācija: <https://www.porozumieniedlabezpieczenstwa.pl/projekty/kultura-bhp.html>

²⁶ Papildinformācija pieejama: <https://www.porozumieniedlabezpieczenstwa.pl/o-nas/tydzien-bezpieczenstwa-2023.html>

²⁷ Papildinformācija pieejama: <https://www.porozumieniedlabezpieczenstwa.pl/projekty/zarzadzanie-ryzykiem.html>

²⁸ Papildinformācija: <https://katowice.pip.gov.pl/aktualnosci/relacja-z-x-tygodnia-bezpieczenstwa-2023-na-teren-województwa-slaskiego>

²⁹ Nolīgums par drošību būvniecībā. (2020). *Budownictwo polskie w latach 2009-2019*.

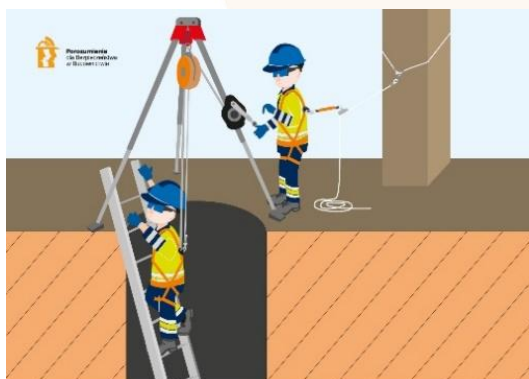
Ziņojums: <https://www.porozumieniedlabezpieczenstwa.pl/baza-wiedzy/budownictwo-polskie-w-latach-2009-2019.html>

- Risku pārvaldība:³⁰ nolīguma darbības rezultātā ir izveidots plaši pieejams zināšanu apkopojums, kas balstās uz nolīguma dalībnieku pieredzi un daudzu gadu būvniecības praksi. Informācija aptver visus projekta posmus – no plānošanas līdz organizācijai un izpildei. Daži materiāli ir pieejami arī ukraiņu valodā.³¹ Mācību materiālu piemēri ir sniegti zemāk.

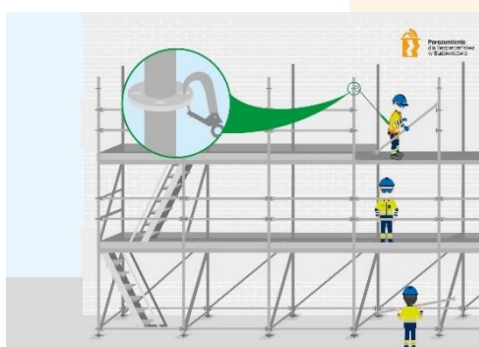
2. attēls: Mācību materiāla paraugs³²

3. attēls: Mācību materiāla paraugs³³

4. attēls. Mācību materiāla paraugs³⁴

³⁰ Papildinformācija: <https://www.porozumieniedlabezpieczenstwa.pl/projekty/srodki-ochrony-bhp.html>

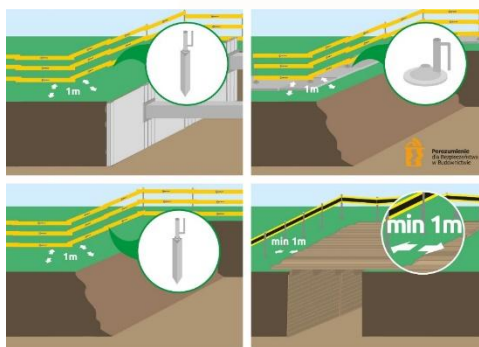
³¹ Papildinformācija: <https://www.porozumieniedlabezpieczenstwa.pl/baza-wiedzy/znaki-bhp-dla-obcokrajowcow.html>

³² Papildinformācija: <https://www.porozumieniedlabezpieczenstwa.pl/baza-wiedzy/grafiki.html>

³³ Turpat.

³⁴ Turpat.

5. attēls. Mācību materiāla paraugs

Avots: nolīguma tīmekļa vietnē lejupielādējamie materiāli.

Jāatzīmē, ka visi projekti un to rezultāti, tai skaitā materiāli un vadlīnijas, ir pieejami bez maksas nolīguma tīmekļa vietnē. Lai gan sākotnēji šie projekti bija paredzēti nolīguma parakstītājiem, to ietekme sniedzas daudz tālāk. Šo resursu pieejamība tiešsaistē ļauj plašākai auditorijai, ne tikai nolīguma dalībniekiem, gūt labumu no sniegtās vērtīgās informācijas un vadlīnijām. Tas atbilst nolīguma galvenajam mērķim veicināt darba drošību būvniecības nozarē un uzsver tā dalībnieku apņemšanos uzlabot darba drošības un veselības aizsardzības praksi visā nozarē.

3.2 Panākumi faktori un izaicinājumi

Nolīguma iniciatīvas primārais panākumu faktors ir būvniecības uzņēmumu vietējā līmeņa organizācija, kas nodrošina dziļu izpratni par nozarei raksturīgajām problēmām. Šī pieeja ir izrādījusies efektīva, lai panāktu būtiskus darba drošības uzlabojumus Polijas būvlaukumos, par ko liecina nelaimes gadījumu, tai skaitā letālu gadījumu, skaita samazināšanās, pārspējot citas nozares.

- Turklāt kopēju darba drošības un veselības aizsardzības standartu ieviešana dalībuzņēmumos un to ievērošanas nodrošināšana apakšuzņēmēju vidū veicina darba drošības prakses uzlabošanu.
- Iniciatīvas koncentrēšanās uz darba drošības un veselības aizsardzības apmācību organizēšanu un darba drošības kultūras veicināšanu, sadarbojoties ar valsts un nozares iestādēm, vēl vairāk pastiprina tās ietekmi.
- Turklāt nolīguma dalībnieku būtiskā ietekme uz būvniecības tirgu, par ko liecina peļņas īpatsvars 10 lielāko būvniecības uzņēmumu vidū Polijā, uzsver iniciatīvas nozīmīgu nozares mēroga drošības uzlabojumu virzīšanu.

Runājot par problēmām un šķēršļiem, var pieminēt dažādas pieejas attiecībā uz juridiskajām un sistēmas prasībām darba drošībai un veselības aizsardzībai, kas apgrūtinā drošības uzlabošanu plašākā mērogā.

Tāpat arī apakšuzņēmēju integrācija ir problēma, it īpaši ņemot vērā to, ka starp apakšuzņēmējiem nav vienveidības, kas ir šķērslis darbinieku darba drošības uzlabošanai kopumā.

Līguma dalībnieki ikdienā konkurē tirgū par līgumiem un amatiem, kas dabiski rada sāncensību un šķelšanos. Tomēr mērķis ir bijis pārvarēt šīs atšķirības drošības labad. Dzinējspēks ir personīgi iesaistītie uzņēmumu vadītāji, bet šo iesaisti uzturēt visā procesā ir bijis izaicinājums. Jaunu organizatorisko procedūru ieviešana un vadības attieksmes un lēmumu veicināšana prasīja apņemību un pārliecību par izvēlēto darbības virzienu, kas nav viegli pasaulē, kurā cena bieži vien ir galvenais kritērijs.

Vēl viens izaicinājums bija nolīguma dalībnieku uzņēmumu darbības daudzveidība. Lai gan mērķi bija kopīgi, to sasniegšanas ceļi bija atšķirīgi. Dažreiz dažiem bija jāpalēnina temps, lai citi varētu pielāgoties darbības modelim un panākt pārējos. Šādi lēmumi bija sarežģīti, bet laika gaitā tie ieguva atzinību apakšuzņēmēju vidū. Ir svarīgi atcerēties, ka mazo uzņēmumu attīstība, kas ir galvenais nozares potenciāls, un to informētība par darba drošību lielā mērā ir atkarīga no atbalsta un palīdzības, ko sniedz lielāki partneri, kuriem ir profesionāli drošības un veselības aizsardzības dienesti.

Būtisks šķērslis vienoto drošības standartu īstenošanai ir situācija, kas valda mazajos uzņēmumos un mikrouzņēmumos, kur bieži vien trūkst līdzekļu nepieciešamajiem ieguldījumiem darba drošībā un

veselības aizsardzībā. Turklāt uzraudzības funkciju veicējiem nav pietiekamu darba drošības un veselības aizsardzības pārvaldības prasmju, kā arī ir novērojamas nepilnības pašu darbinieku prasmēs un kompetencēs.

4 Pārnesamība uz citām ES dalībvalstīm

Nolīguma modeļa īstenošana citās valstīs var ietvert vairākas galvenās stratēģijas darba drošības uzlabošanai būvniecības nozarē.

Nolīgums ir iedvesmojies no Apvienotās Karalistes *Major Contractors Group*, kas risina dažādus nozares jautājumus, kuri pārsniedz darba drošības un veselības aizsardzības tvērumu. Savukārt nolīgums ir īpaši vērsts uz darba drošības un veselības aizsardzību Polijas būvniecības nozarē, pielāgots vietējām vajadzībām un saskaņots ar tiesiskajām un kultūras īpatnībām. Tas uzsver tā augsto pārnesamības potenciālu, jo nolīgums tika izveidots pēc ārējas iniciatīvas piemēra, bet tika pielāgots, lai atbilstu Polijas uzņēmumu un to darbinieku unikālajām īpašībām. Tādējādi šī iniciatīva ir vērtīgs piemērs tās struktūras, koncepcijas un pieejas ziņā, parādot, kā līdzīgas iniciatīvas varētu sekmīgi īstenot citās ES valstīs.

Iniciatīvu priekšplānā ir spēcīgu partnerību veidošana starp lielākajiem būvniecības uzņēmumiem un to apakšuzņēmējiem. Šis partnerības modelis ļauj izmantot lielu uzņēmumu ietekmi, lai veicinātu un ieviestu drošības standartus mazāku tirgus dalībnieku vidū, kuriem bieži vien nav resursu, lai sasniegtu augstu darba drošības līmeni pašiem par sevi.

Vienotas drošības prasības visiem būvniecības projektu dalībniekiem nodrošina konsekveni un atvieglo drošības noteikumu uzraudzību un izpildi. Standartizācija atvieglo arī darbinieku apmācību un veicina izpratni par labu darba drošības praksi. Šķiet, ka galvenais aspekts ir augstākā līmeņa vadības iesaiste darba drošības kultūras veicināšanā. Uzņēmumu vadītājiem būtu aktīvi jā piedalās lēmumu pieņemšanā, apliecinot darba drošības jautājumu nozīmīgumu. Citas valstis var veidot savas izglītības iniciatīvas, izmantojot šo nolīgumu kā piemēru. To galvenā iezīme ir tāda, ka tie ir standartizēti un pielāgoti darbinieku dažādajām vajadzībām. Lai dalītos ar zināšanām, pieredzi un labo praksi, ir svarīgi veidot saiknes un kopēju rīcības platformu starp privāto sektoru, uzraugošajām iestādēm un nozares asociācijām. Šāda sadarbība var arī palīdzēt izveidot efektīvāku tiesisko un normatīvo regulējumu darba drošības jomā.

Otra nolīguma apņemšanās, ko var sekmīgi pārcelt uz sistēmām citās valstīs, ir drošības nedēļas organizēšana. Pasākums notiek galvenā Polijas darba inspektora, kas ieņem goda vadītāja amatu, aizgādībā. Tā ir iniciatīva, kuras mērķis ir veicināt darba drošības un veselības aizsardzības kultūru. Pasākums katru gadu saņem augstāko novērtējumu, pulcējot tūkstošiem dalībnieku, ne tikai būvuzņēmumu darbiniekus, bet arī investorus, apakšuzņēmējus un piegādātājus.³⁵

Atsauces un resursi

Nolīgums par drošību būvniecībā. Tīmekļa vietne.

<https://www.porozumieniedlabezpieczenstwa.pl/o-nas.html>

Nolīgums par drošību būvniecībā. (2020). *Budownictwo polskie w latach 2009-2019*. Ziņojums.

<https://www.porozumieniedlabezpieczenstwa.pl/baza-wiedzy/budownictwo-polskie-w-latach-2009-2019.html>

Warbud. Porozumienie dla bezpieczeństwa. Brošūra.

https://warbud.pl/files/materialy_do_pobrania/leaflet_porozumienie_dla_bezpiecze%C5%84stwa.pdf

³⁵ Nolīgums par drošību būvniecībā. (*Porozumienie dla Bezpieczeństwa w Budownictwie*) [Internetā]. Baza wiedzy. *Budownictwo polskie w latach 2009-2019*.

<https://www.porozumieniedlabezpieczenstwa.pl/baza-wiedzy/budownictwo-polskie-w-latach-2009-2019.html>

Autori: Anna Chowaniec, Ewelina Wołosik (*Ecorys*).

Projekta vadība: Lorenzo Munārs (*Lorenzo Munar*), Dītmārs Elsler (*Dietmar Elsler*) – Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra (*EU-OSHA*).

Šo gadījuma izpēti pasūtīja Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra (*EU-OSHA*). Tā saturs, arī tajā paustie viedokļi un/vai secinājumi, ir tikai autora(-u) viedokļi un/vai secinājumi un ne vienmēr atspoguļo *EU-OSHA* uzskatus.

Ne Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra, ne kāda cita persona, kas rīkojas aģentūras vārdā, neatbild par augstāk sniegtās informācijas iespējamo izmantošanu.

© Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra, 2026.

Pārpublicēšana ir atļauta, ja tiek norādīts avots.

Lai varētu izmantot vai reproducēt fotoattēlus vai citus materiālus, uz ko Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūrai nav autortiesību, atļauja ir jāprasa tieši autortiesību turētājiem.